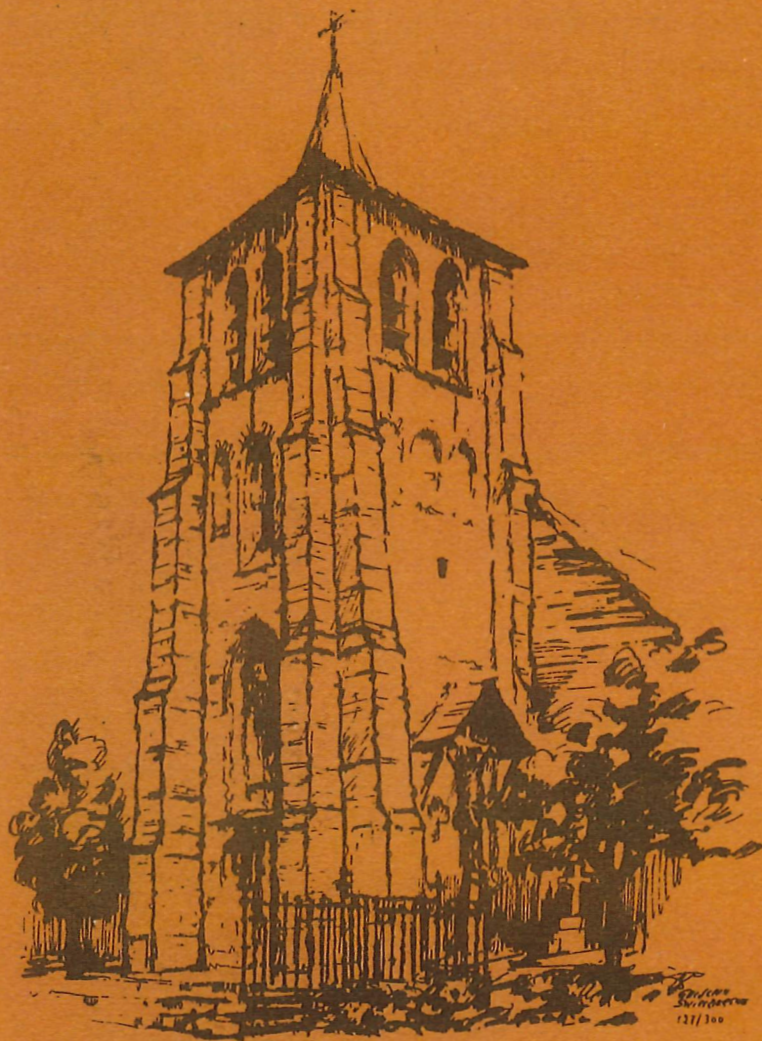

ZILLEGHEM

6 de jaargang nr. III

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

I N H O U D

		P.
Jules Pollet	De laatste jaren van Pastoor Bernardus Gillis (1775-1799)	83
Jules Pollet	De bevolking van Zedelgem in 1789 en 1801	90
Br. Grégoire	Dagboek van een soldaat-brancardier (10 mei-18 aug. 1940) - (deel 4)	97
Patrick Arnou	Sport-, cultuur- en ontspanningsleven in het laatste oorlogsjaar te Zedelgem	110

SEPTEMBER 1985 - 6DE JAARGANG NR 3

DE LAATSTE JAREN
VAN PASTOOR BERNARDUS GILLIS
(1775-1799)

Jules Pollet

Na enkele rustige jaren, brak voor pastoor Bernardus Gillis een minder rustige tijd aan. Op 29 november 1790 stierf Maria Theresia. Door de parochie werd aan koster Ferdinand Vijncke 2 lb. 5 s.gr. betaald "over het extra ordinaire gheluijdt naer de doodt van wijlent haere Majesteijt". Dan werd keizer Jozef II heer van de Nederlanden en de ene hervorming volgde op de andere. Het werd verboden nog in de kerk te begraven. De laatste die in de Zedelgemse kerk ten grave werd gelegd was in 1783 Petrus van Slambrouck. Eveneens in 1783 werden de kloosters van de beschouwende orden afgeschaft en hun goederen verkocht. Van deze verkoop kan de Zedelgemse kerk zich ook nog wat aanschaffen. We lezen in de kerkrekening 1782-'84 dat 3 lb.gr. werd betaald aan "G.L.Marechal chevalier de Bompré administrateur der gewesen chartreusen in Brugge over coop van orlamenteen voor dese kercke". (1)

In 1786 werden alle broederschappen afgeschaft

en op iedere parochie mochten alleen nog twee processies uitgaan: ene op H. Sacramentsdag en de andere op een dag door de bisschop te bepalen. Ook hervormingen op bestuurlijk en rechterlijk gebied werden doorgevoerd en Jozef II besliste ook hoe de opleiding van de toekomstige priesters moest gebeuren. Hiervoor richtte hij een seminariegeneraal op. Mensen werden ook opgevorderd om als pionier te gaan werken. Van 16 tot 22 september 1785 werden 27 Zedelgemnaars opgevorderd om als pioniers te gaan werken naar het "Hazegras" en 19 van 26 september tot 3 oktober 1785.

De voortdurende hervormingen van keizer Jozef II brachten de inwoners der Zuidelijke Nederlanden ertoe gewapenderhand het Oostenrijkse juk af te werpen. Door de Brabantse Omwenteling werden de Oostenrijkers verdreven en de "Vereenigde Nederlandsche Provinciën" (de Belgische republiek) kwam tot stand. Deze republiek hield het maar één jaar vol (december 1789 tot december 1790). De Oostenrijkers kwamen terug. Jozef II, op 20 februari 1790 gestorven, was opgevolgd door zijn broer Leopold II. Deze stierf reeds op 1 maart 1792. Naar aanleiding van dit overlijden moest de koster J.B. Vijncke "bij ordonnantie vanden hooftman" gedurende zes weken, driemaal daags, een halfuur lang, de doodsklok luiden. Ook een solemnele rouwdienst werd in de parochiekerk opgedragen "tot lavenisse vande ziele van sijne Majesteijdt Leopoldus den tweeden onsen genaedigen Souverein saliger gedachtenisse". Frans II, zoon van Leopold II, volgde zijn vader op. Nog maar pas was hij keizer of het revolutionaire Frankrijk verklaarde op 20 april 1792 Oostenrijk de oorlog. In juni 1792 trokken

Franse troepen ons land binnen. Onder leiding van generaal Dumouriez versloegen zij de Oostenrijkse legers bij Jemappes op 6 november 1792 en ons land werd door de Fransen bezet. Wagens en paarden werden ook te Zedelgem opgevorderd "inde maenden 9bre en Xbre (november en december) vanden selven jaere 1792 bij ordonnantie vande heeren commissarissen administrateurs vanden Vrijen". (2)

Niet al te lang duurde het vooraleer de bevolking zich tegen de Franse bezetter verzette. Ook gewapend verzet kwam er. Bij Zuidwege, langs de Torhoutsesteenweg, werd op 26-27 februari 1793 een Franse legerkolonne overvallen en enkele wagens werden geplunderd en geroofd. (3)

In het Zedelgemse parochieregister lezen we ook over een opstootje tegen de Franse troepen in de morgen van 27 februari 1793 waarbij o.a. een Frans soldaat werd gedood: "die 27 Februarii 1793 mane in seditione adversus quasdam copias gallicanas inter alios occisus est quidam miles..." Omdat de bevelhebber van deze troepen erop aandrong, zeggende dat deze soldaat katholiek was, werd hij door pastoor B. Gillis op 1 maart begraven. (4)

In het Aartrijkse parochieregister lezen we dat op 27 februari 1793 twee Aartrijkenaars, Joannes Pollet en Joannes Bonte, door de Fransen werden neergekogeld. (5)

Door de slag bij Neerwinden (18 maart 1793)

werden de Zuidelijke Nederlanden door de Oostenrijkers heroverd. Reeds op 26 juni 1794, door de slag bij Fleurus, hadden de Fransen opnieuw ons land in handen. Nu zou de Franse bezetting duren tot 1814.

Onmiddellijk begonnen de Fransen met opeisingen, oorlogsbelasting, "emprunt forcé (gedwongen lening)". Om zijn deel in deze gedwongen lening te kunnen betalen liet pastoor B. Gillis enkele zilveren kerkjuwelen smelten. Tegenover de kerk verbond hij zich schriftelijk om hiervoor een jaarlijkse rente te betalen. (6)

Een besmettelijke ziekte deed haar intrede. In september 1794 stierven te Zedelgem 53 personen; in oktober 30. In totaal waren in 1794 138 Zedelgemnaars gestorven. Dit op een bevolking van zo'n 1600 zielen. De onbarmhartige barre winter 1794-'95 deed de rest om een groot deel der Zedelgemse bevolking nog dieper in de ellende te dompelen.

Door de staatsgreep van 18 fructidor V (4 september 1797) werden alle gematigde elementen uit het Directoire verwijderd en nu begon ook in ons land de kerkvervolging. Alle anti-kerkelijke wetten moesten nu onverminderd worden toegepast. In september 1797 werd van alle priesters de beruchte eed van haat tegen het koninkdom geëist. Zo zij die weigerden werd het hun verboden nog verder hun kerk te betreden en hun ambt uit te oefenen. Noch pastoor Gillis, noch onderpastoor Surmont legden de eed af. Ze moesten onderduiken, vooral wanneer vanaf 16 februari 1798

de jacht op de onbeëdigde priesters werd ingezet. De officiële burgerstand werd ingevoerd en het parochieregister, waarin door pastoor Gillis doopsels, huwelijken en overlijdens werden ingeschreven, werd in beslag genomen. De laatste doopakte door de pastoor ingeschreven is van 23 september 1797; de laatste huwelijksakte van 19 september 1797 en de laatste overlijdensakte van 15 september 1797.

Alle kerkelijk bezit werd door de Franse republiek aangeslagen om als nationaal goed te worden verkocht. Ook de inboedel van de kerk, tot "mobilier national" verklaard, werd geïnvventariseerd. Hiervoor kwam L; van Gierdegom als "commissaire special" naar Zedelgem. De agent municipal Joseph Adriaens moest hem in die taak bijstaan. Op 17 thermidor VI (4 augustus 1798) trokken beiden naar de kerk "pour l'estimation du mobilier national" dat zich in de kerk bevond. Op die bewuste 17 thermidor om 7 u. 's morgens kwamen ze aan de kerkdeur, die gesloten was: "nous avons trouvé la porte de l'église fermée". Na haar te hebben geopend werd de inventaris opgemaakt: "et après qu'elle fut ouverte il a été procédé au recollement des objets renfermés dans la dite église". Wanneer de inventaris was opgemaakt en de zegels waren gelegd was het 7 u. in de avond geworden.

Wanneer we deze inventaris inkijken, valt het op dat de kostbaarste voorwerpen, waarover de kerk beschikte, er niet op voorkomen. Naar alle waarschijnlijkheid waren ze tijdig verwijderd en veilig weggeborgen voor betere tijden. Zoals we hoger zagen was er ook enig zilverwerk door pastoor Gillis gebruikt om te voldoen aan de ge-

dwongen lening. Zo vinden we in de inventaris alleen twee tinnen kelken vermeld. Monstrans, ciborie, zilveren kelk, zilveren H. Olievaatjes, - die nog steeds in de kerk voorhanden zijn - vinden we niet in de inventaris. Ook zilveren kandelaars vinden we er niet; alleen zeven koperen en acht houten kandelaars. Enkel de koperen en niet de zilveren godslamp komt erin voor. Wat daarbij wel in de inventaris wordt vermeld en gevonden werd in de sakristie, is het volgende:

- 12 koorhemden
- 6 altaardwalen
- 10 alben
- 16 amikten en evenveel kelkdoekjes
- 15 kazuifels met stoken, koorden, manipels en kelkvela
- klederen voor het Mariabeel "*les mentau et jupe d'une vierge, les habillements d'une vierge*"
- 12 waskaarsen
- 'n zwarte en 2 witte koorkappen
- 9 altaarkleden "*neuf devants d'autel*"
- 3 zetels met rood fluweel en één met leder bekleed
- 2 missalen en 8 andere boeken
- 3 houten kruisbeelden
- 2 rode kommuniedwalen, waarvan één in zijde
- 'n tinnen schaal met 2 kannetjes
- 'n koperen wijwatervat
- 'n koperen wierookvat met schelp.

In de kerk zelf werd alleen het volgende gevonden:

- "*vingt bancs: 10 lb.*"
- "*un tableau representant le Seigneur à la croix: 1 lb.*"

- "un tableau representant St. Hubert: 1 lb."
- "un tableau respresentant la Vierge: 1 lb."
- "un tableau respresentant le Seigneur mourant à la croix: 1 lb."
- "un chandelier en forme de piramide: 1 lb."

Alles samen in de sakristie en in de kerk was geschat op een waarde van 164 lb. 10 s. (7)

De hardste tijd der kerkvervolging (Beloken Tijd) heeft pastoor B. Gillis zich moeten schuilhouden. Bij pastoor Ronse lezen we: "Voor de verandering in 1819 aan de pastorij gebracht, was er een verholten plaats waar zich pastoor Gillis schuilhield en de overlevering wil dat hij door de bijgelegen smis verwittigd werd wanneer er gevaar opdook." (8)

In december 1799 is pastoor Bernardus Gillis gestorven. Dan werd onderpastoor Joannes Surmont tot deservitor (dienstdoende pastoor) van Zedelgem aangesteld.

Bronnen:

- (1) R.A.B. Vrije Registers nr 14200
- (2) l.c. nr 6704
- (3) R. HAELEWYN, Voor de Boerenkrijg, in Het HOUTLAND jrg. 14 nr. 1 p. 1-7
G.CAPPON, Franse soldaten overvallen te Zedelgem in 1793, in ZILLEGHEM 1983 p. 34-38.
- (4) Parochieregister Zedelgem nr 7 in R.A.B.
- (5) Parochieregister Aartrijke nr 15 in R.A.B.
- (6) Dekanaal Visitatieverslag 1795 in archief bisdom Brugge, reeks B nr. 241 1.
- (7) R.A.B. Leiedepartement nr. 861
- (8) F. RONSE, Geschiedenis van Zedelgem-Veldegem, Torhout, 1934, p. 123

DE BEVOLKING VAN ZEDELGEM IN 1789 EN 1801

Jules Pollet

Tijdens het jaar IX der Franse Republiek (23 september 1800 - 22 september 1801) werd door de préfet van het Leiedepartement (West-Vlaanderen) aan de maires (burgemeesters) van alle communes (gemeenten) een vragenlijst gestuurd om gegevens te bekomen over de bevolkingstoestand der gemeenten.

De antwoorden van Joseph Adriaens, maire van Zedelgem, zijn gedateerd 15 fructidor IX (2 september 1801); die van Jan Baptist de Wulf, maire van Aartrijke, op de 3de complementaire dag van het jaar IX (20 september 1801) en die van Adrianus de Knock, maire van Loppem, op 25 nivose X (15 januari 1802) (1).

We bekijken nu de antwoorden op deze vragen.

1. De bevolking in 1789 en 1801, ingedeeld volgens
ouderdom.

	Zedelgem		Aartrijke		Loppem	
	1789	1801	1789	1801	1789	1801
minder dan 5 j.	210	240	334	348	156	168
van 5 tot 10 j.	260	302	280	309	70	83
van 10 tot 15 j.	250	260	308	312	62	73
van 15 tot 20 j.	210	231	211	188	54	64
van 20 tot 30 j.	190	220	108	119	160	178
van 30 tot 40 j.	180	190	140	186	101	110
van 40 tot 50 j.	160	180	36	41	60	75
van 50 tot 60 j.	155	180	28	20	40	48
van 60 tot 70 j.	110	112	18	12	14	18
van 70 tot 80 j.	7	9	4	3	6	8
van 80 tot 90 j.	6	4	-	-	1	2
van 90 tot 100 j.	2	-	-	-	-	-
meer dan 100 j.	-	-	-	-	-	-
Totaal:	1740	1928	1467	1538	724	827

Wanneer we de cijfers van deze drie communes vergelijken, valt het onmiddellijk op dat er een zeer groot verschil bestaat tussen de bevolkingsgroep van 0 tot 15 j. en de bevolking ouder dan 15 j., dit vooral wat Aartrijke betreft. Zo telt de bevolking van Aartrijke 969 personen van 0 tot 15 j. en maar 569 personen ouder dan 15 j. Een zeer onwaarschijnlijke verhouding. In de "Memoire statistique du departement de la Lys" vinden we voor het jaar IX

- 296 gehuwde mannen en weduwnaars
- 325 gehuwde vrouwen en weduwen.

Dit maakt samen 621 personen, terwijl er in deze vragenlijst voor Aartrijke maar 569 personen voorkomen ouder dan 15 j. We mogen besluiten dat deze vragenlijst, in alle geval voor Aartrijke, absoluut fout werd ingevuld en niet betrouwbaar is.

De eerste volksoptelling in het Leiedepartement gehouden in 1796 geeft als inwoneraantal op voor

	+ 12 j.	- 12 j.	Totaal
Aartrijke	1 066	489	1 555
Loppem	617	254	871
Zedelgem	1 006	466	1 472 (2)

2. Aantal haardsteden (feux) en gezinnen (familles)

	Zedelgem		Aartrijke		Loppem	
	1789	1801	1789	1801	1789	1801
Feux	309	331	41	37	150	160
Familles	305	323	271	281	150	160

Zo komen we aan een vijftal personen per gezin, dooreen genomen. Wat het aantal haardsteden betreft zijn de cijfers voor Aartrijke, zo te zien, volkomen onjuist.

3. Aantal huizen enkel dienend voor ontspanning.

Noch in Aartrijke, noch in Zedelgem waren er zulke huizen "servant uniquement d'agrement". In Loppem waren er zes.

4. Over in- en uitwijken van de bevolking.

Eerst wordt er gevraagd hoeveel personen er naar de gemeente komen om er te werken. De burge-meestervan Zedelgem antwoordt dat niemand naar zijn gemeente komt om er te werken, aangezien

de gemeente groot en arm is en zelf over voldoende volk beschikt om er te werken: "Il n'en vient point travailler car la commune étant grande et pauvre il fournit des gens assez pour travailler". Ook niemand van buiten de gemeente komt werken naar Aartrijke en ook niemand naar Loppem.

De tweede vraag is hoeveel personen zich blijvend zijn komen vestigen in de gemeente sedert 1789. Voor Zedelgem is dat 90 personen; voor Aartrijke niemand en voor Loppem ieder jaar één of twee gezinnen.

Ten derde wordt gevraagd hoeveel personen er tijdelijk de gemeente verlaten om elders te gaan werken. Voor Zedelgem zijn er zo'n honderdtal, ieder jaar, die naar de streek van Cadzand trekken om er in de oogst te werken: "environ un centaine qui vont travailler dans le moisson à l'isle de Cadsant chaque année". Voor Aartrijke waren er in 1789 zo'n 250 personen, die buiten de gemeente gingen werken en 350 in 1801.

Uit het paspoortenregister van het kanton Torhout weten we dat tussen 1796 en 1799 enkele tientallen Aartrijkenaars een paspoort vroegen om naar de streek van Sluis en Cadzand te gaan om er seizoenarbeid te verrichten, maar een aantal, zoals hierboven opgegeven, zal wel wat overdreven zijn. Voor Loppem vermeldt de burgemeester dat er jaarlijks 8 à 10 personen van zijn gemeente gingen werken naar Cadzand en naar de zeeakten: "Il en sorte ordinairement huit ou dix personnes chaque année pour aller travailler à l'ille de Cassant et sur lescôtes de la mer".

Een volgende vraag is hoeveel personen er voor goed de gemeente verlieten om zich elders te vestigen, sedert 1789. Het antwoord is:

- Voor Zedelgem: 10 personen
- Voor Loppem: 6 personen
- Voor Aartrijke: "inconnu".

5. Geletterdheid der bevolking.

In deze vraag gaat het over het aantal mensen die kunnen lezen en schrijven, zonder verder enige kennis te bezitten en hoeveel er zijn met een grotere ontwikkeling.

	Zedelgem		Aartrijke		Loppem	
	1789	1801	1789	1801	1789	1801
kunnen lezen en schrijven	200	270	50	25	300	280
meer ontwikkeld	2	2	-	-	-	-

In vergelijking met Zedelgem en vooral met Aartrijke is in Loppem een groter procent der bevolking in staat te lezen en te schrijven. Als verklaring hiervoor wijst de Loppemse burgemeester op het degelijk onderwijs: "ainsi que les écoles ont été bien entretenu". De vragenlijst is voor Aartrijke ingevuld door Pierre Bruynooghe, die dan het schrijfwerk deed voor de gemeente. Deze is zowel in 1789 als in 1801 vermeld als schoolmeester, met in zijn school een 40-tal jongens en evenveel meisjes aan wie hij leerde lezen en schrijven.(3)

Vanwege Pierre Bruynooghe dus een bekentenis dat zijn onderwijs geen blijvende vruchten afwierp.

6. Financiële en economische toestand van de bevolking

Hiervoor zijn alleen de antwoorden van Zedelgem voorhanden. Eerst wordt gevraagd hoeveel eigenaars er zijn, die alleenlijk leven van de opbrengst van hun onroerend goed: "vivant uniquement du produit de leur bien fonds". Zulke waren er te Zedelgem niet. Een volgende vraag is hoeveel eigenaars er zijn die alleenlijk leven van hun geldelijke inkomsten: "vivant uniquement d'un revenu en argent". Ook zulke zijn er niet. De derde vraag is hoeveel dagloners er zijn in de gemeente: "nombre de manoeuvres, ou gens de peine, travaillant à la journée".

	1789	1801
- mannen	240	282
- vrouwen	250	310
- dienstpersoneel	65	76
totaal:	555	668

7. Bedelaars.

In Zedelgem, zegt de burgemeester, zijn er geen bedelaars, omdat het bureau van weldadigheid de behoeftige mensen van voldoende onderhoud voorziet: "les pauvres de la commune étant entretenus du bureau de bienfaisance". Anderzijds antwoordt de burgemeester dat er dagelijks wel een twintigtal rondzwervende lieden, van beider kunne, vanuit Brugge naar Zedelgem afzakken om er te bedelen.

Op deze vraag zijn er geen antwoorden voorhanden noch van Aatrijke, noch van Loppem. Ook daar moeten rondzwervende bedelaars worden vermeld.

In het overlijdensregister van Aartrijke bv. staat op 7 nivose XII (29 december 1803) het overlijden vermeld van Marie Edelborg, 60 j., weduwe van Joseph Hamant. Haar beroep was bedelaarster: "profession de mendiante". Ze was geboren te Bredene, woonde te Brugge en Pieter Boone had haar, in stervensnood verkerend, aangetroffen langs de openbare weg. Hij bracht haar binnen in het huis van Joseph Cool, waar ze de geest gaf: "décédée dans la maison habitée par le citoyen Joseph Cool, y être conduit par le citoyen Pierre Boone qui elle trouvait coucher sur le chemin public au danger de mort".

Bronnen:

- (1) Rijksarchief Brugge, Leiedepartement nr 1568.
- (2) J. De Smet, De eerste volksoptelling in het Leiedepartement, BIEKORF 1927 p. 203-207.
- (3) Memoire Statistique du departement de la Lys, Paris, an XII p. 105.

DAGBOEK VAN EEN SOLDAAT-BRANCARDIER

10 MEI - 18 AUGUSTUS 1940

(4de deel)

Br. Grégoire

Intussen stonden we weer sterk voor de verdere reis "à pied".

De aalmoezenier deed ons uitgeleide en wees ons de weg: "Voyez-vous cette petite église là-haut? C'est là qu'il faut être. Bon voyage !" We zwaaiden 'n dankbare hand in de lucht en 'k beval: "En avant, Charles, we zijn er haast !" We hielden dat kerkje daar op de hoogte in 't oog: 't werd groter en 't rees hoger in de lucht, naarmate we naderden. 't Dorpje lag op 'n heuvel. 'n Hobbelig straatje kroop kronkelend omhoog tussen verweerde bouwvallige huizekes, die ongeordend in de hellingen gemetseld lagen. 'n Triestige aanblik ! Onze scheenbenen deden pijn van het klimmen. We arriveerden eindelijk op 'n kleine markt voor de kerk. Daar stonden twee officieren te praten. Bij onze verschijning kwamen ze bij. De kommandant van 't hospitaal Nr 10 erkende me en stak de hand toe: "D'ou venez-vous, infirmier ?" Ja, 't was weer Frans. Ik antwoordde: "Mon commandant, vous êtes parti à Dixmude sans nous avertir. Nous avons fait

un grand détour pour arriver ici." - "Et les autres, où sont-ils restés ?" - "Ils n'osaient pas passer la mer de peur de périr en mer ! Je suis seul" - 'k wees naar Charles - "et celui-ci c'est mon camarade. Nous avons fait le trajet ensemble. Il appartient à 'l hôpital N° 11."

- "Il a beaucoup de chance: ses camarades sont logés dans la grange de la ferme ici tout près,.."
We bleven dus dicht bij mekaar. 'k Vertelde dat rap aan Charles en of hij tevreden was !

Charles trok naar zijn logement en ik zocht het mijne op: 'n witgekalkt varkenshok en strozakken nevens elkaar op 'n stenen vloer. De kommandant die me gevolgd was, schertste: "Voilà, infirmier, ton villa ! Pas de luxe comme tu vois. A demain !" 'k Dacht spontaan aan de huisvesting in Engeland... 'k Ging Charles opzoeken in zijn schuur. Hij lag al op zijn stro bij zijn maatjes. Daar werd Vlaams gesproken en Charles' mond was weer losgeweekt... Tegen de avond kwamen mijn "koters" binnen. "Nè, onze infirmier," riepen ze. "Vanwaar kom je uitgekropen en waar zijn de anderen ?..." Mijn verhaal duurde tot in de late uurtjes en niemand had goesting om te gaan liggen. Geen enkele maat van het Diksmuidse station was er te zien, natuurlijk. "Schrik voor de overvaart," zei ik. "Wat er met die jongens is gebeurd is me een raadsel. Misschien krijgsgevangen ? En dat wilde ik juist vermijden !"

Tot middernacht speelde die avonturenfilm mij voor de geest, terwijl ik op mijn strozak lag in dat varkenshok. Hier en daar werd er geknaagd, of gegrold, of gezocht. Nu en dan 'n

dedju en 'n klets naar 'n lastige Franse mug. Toch zonk ik stil weg, overmand door de vaak.

't Was zeven uur in de morgen en de zon was al ferm aan 't stoken, terwijl ze de blauwe lucht inklom. 'k Zette me recht en deed inspectie. Geen vin roerde, alleen blaasbalgen wrochten. 'k waagde me naar buiten. Daar stonden emmers water door de mannen gepompt uit 'n ouderwetse ronde put 's avonds voordien. 'k Gooide wat fris water in 't wezen om wakker te worden en 'k trok naar de kerk. De deur was open. Drie beuken gescheiden door pilaarkens, waartegen devote heiligen op houten staantjes stonden te bidden. Langs voor stapte traag 'n priester te brevieren, gans in 't wit. 'n Klokske in de toren maande 't dorp naar de kerk. 'n Jonge slungel stak ten allen kante kaarsjes aan. De mis kon beginnen in alle stilte. Enkele vergriesde vrouwtjes wikkelden naar voor. Ik volgde als 'n gegeneerde tollenaar van ver. Aan de nuttigingschoof ik naar voor om Ons Heer te ontvangen. 't Was al 'n eindje geleden, maar Godjenere verstonde dat wel: 'n soldaat kent noch dag noch uur!

Eens de plechtigheid achter de rug, zocht ik naar wat inwendige versterking. 'k Ontdekte de kantien op 'n boogscheut ver: daar werd brood, boter en wat toespijs opgediend, en natuurlijk ook koffie ! Reeds rechtgekropen maatjes kwamen ook binnen voor het morgenmaal. Samen deden we de patattenjas, in opdracht van onze Brusselse kok, die instond voor de maaltijden. Gans de dag konden we wandelen gaan ! Daarvoor zocht ik Charles op.

Terwijl we traag over 't hof naar de balie wandelden, kwam uit de achterdeur van de hofstede 'n man naar buiten, 'n strooien hoed op, een gestreept hemd aan en bretellen hielden zijn gelapte broek op. Over zijn linkerschouder stak 'n hooivork de lucht in. 'k Herkende de pastoor uit de kerk. "C'est bien vous, monsieur le curé?" vroeg ik. Zeer sympathiek glimlachte hij: "Il faut que je gagne mon pain, mon ami, et c'est pour ça que je vais tourner le foin." 'k Bewonderde die man !

Mijn kommandant had me opgemerkt en riep: "Dis, tu n' as pas encore touché ta solde. Viens avec..." Verdommeling, 't was maar magertjes: voor twee maanden: 135 fr. 'k Dacht: 'n soldaat moet zijn plan trekken, en dat deed ik ! 'k Zeg: "Mon commandant, j' ai vécu pendant ce temps de mes propres sous et mes souliers n'ont plus de talons, comme vous voyez..." - "Eh bien, voilà 135 fr. en plus. Ca ira ?" 'k Was blij ze in mijn kleren te hebben, want 'k was ver platzak.

En nu op verkenning met Charles... Wat 'n achterlijk krottendorpje ! 'n Paar kleine smalle straatjes, langs weerskanten bouwvallige huizekes die in jaren geen verf gezien hadden, bijna allemaal toegeslagen met planken. Geen kinders te zien... Na het middagmaal gingen we op zoek om toch maar één kind te ontwaren. We waren al ver, toen we twee kindjes vòdr 'n kasteel zagen spelen in 't zand. "'t Is toch veel plezieriger in Oudenburg," bofte Charles, "midden al onze kraaiende kinderen ! 't Is hier een echt kerkhof... Kom, we keren terug !"

't Werd 11 juni: slecht radionieuws. Italië verklaart de oorlog aan Frankrijk. Nu ging dat gemakkelijk: Hitler had Frankrijk bij de keel! Italië moest alleen maar wat toekijken. Hitler kommandeerde en Mussolini marcheerde... Daarop komen Canada, Nieuw-Zeeland en Noord-Afrika wakker en gaan Italië te lijf !

De volgende dagen zitten we te luisteren naar de radioberichten. 't Franse front stort ineen: de Fransen wijken !

Op 17 juni: nog immer stilte te Saint Herblon. Toch geraakt onze kommandant in paniek en in de namiddag klonk zijn bevel in ons varkenshok: "Mes soldats, on part: les Allemands viennent, ils sont à 300 km d'ici." 'k Ging met hem naar buiten en 'k vroeg op de man af: "Heb je nu al vrees ? U zijt toch oudstrijder van '14-'18 en hebt toch verschillende eretekens op de borst ?" Zijn antwoord was kort: "Infirmier, dans une heure on part, compris ?"

De rodekruiscamion werd mij toegewezen. Deze was opgeëist met de chauffeur erbij te Gent en was hier aangeland. 'k Vroeg aan mijn chauffeur zijn naam. Op het horen van René Heyse, zette ik grote ogen: "Maar ge zijt gij 'n speler van de Gantoise ? Veel heb ik over u en uw club gelezen in de dagbladen." Hij keek fier op. Ik vervolgde: "Maar ge staat hier in burgerpak ? Hoe ben je bij 't leger terechtgekomen, en hier dan nog ?"

- "'k Was kolen aan 't uitvoeren. 'n Groep militairen eisten mijn camion op en ik moest aan 't stuur blijven. Ik vroeg om mijn vrouw te verwittigen. "Geen tijd daarvoor nu", snauwde de chef van de bende, "vooruit !" 'k Was be-

nauwd mijn camion kwijt te spelen en volgde gedwee. 'k Kwam in een colonne terecht, die Rode-Kruisvoorraad naar Frankrijk moest voeren. Door de zware Duitse aanvallen werden we uit elkaar gedreven en op de vlucht gegaan. Nu sta ik hier op mijn weekdaagse ! Hoeveel kilometers ik gebold heb, weet ik niet. Ik ben erg bekommerd met mijn thuis: mijn vrouw en mijn kinders. Wat moet dat allemaal worden ?" 'k Trachtte hem te troosten: "Daar komt wel 'n einde aan. Ge zijt kerngezond en buiten 't gevaar. We gaan naar Montpellier, zegt de kommandant !"

Alle materiaal was intussen opgeladen. De kommandant stopte me 'n boekje in de hand: "Des (bons) pour essence el long du chemin," zei ie. 'k Vloog rap nog eens naar de schuur. Ja, die mannen stonden ook paraat. 't ZEal dus in colonne gaan.

We vertrokken. We volgden de luxewagen van de kommandant. Die wagen was eigendom van een Luxemburgse onderwijzer, ook opgeëist. 'k Vroeg hem ons in 't oog te houden. Niet te snel te rijden, anders verloren we mekaar. Charles' groep volgde.

Te 6 u 's avonds stopten we te Fontenay-le-Comte. Na inlichtingen bij le maire mochten we overnachten in een koestal. Ik sliep in de cabine van onze camion. 'k Hield niet van die vuile viezigheid. Charles kwam bij.

Vroeg in de morgen van 18 juni waren we al weer de baan op, knauwend aan 'n stuk Frans brood. 't Werd 'n regendag na zovele mooie zomer-

dagen. Heel de dag door werd er gebold. We arriveerden tegen de avond te Saint Vincent de Connesac. De grote vraag was weer: waar slaapgelegenheid vinden... Een afgevaardigde van de gemeente wees ons een schuur aan. 'n Grote ruimte met overvloedig hooi en stro. Ideale plaats voor militairen ! René, Charles en ik deden 'n uitstapje in het dorp, terwijl een geweldig onweer kwam opzetten. Ja, d'eerste druppels waren daar al ! Een witgloeiende bliksempees sneed door de lucht: 'n verschrikkelijke rateling knetterde over de huizekes en straatjes, gevolgd van een lange robbeling... 't Goot water. Een deur vloog open en een kortvergaard ventje riep: "Entrez vite, mes amis ! Vous êtes entièrement trempés. Entrez !" Hij had voorzeker wel 'n beetje schrik alleen te zijn in dat losgebroken onweer.

Wat 'n armtierig kotje binnen, milliard!
'n Oud kacheltje loste zijn rook door 'n platte buis in de schouw; 'n versleten tafeltje stond tegen 't venster; daarop lagen restjes van brood, 'n hespebeen en 'n boterpotje. Daarrond vier stoelen met losse biezen. "Vous allez manger un peu sans doute ? Vous venez de loin peut-être," swatelde hij, terwijl hij brood, boter (verse) en kommen uit de kast haalde. We grepen ferm toe, want onze maag stond scherp. 'k Vroeg naar zijn naam. "Mon nom ? Lacour Fernand, ancien combattant de la guerre '14-'18." En al zijn heldendaden van toen kwamen naar boven. René verstond hem goed, want te Gent moet hij ook hier en daar Franse kolen leveren. Charles trok zich van al dat geswatel niks aan en kauwde maar duchtig verder. Intussen speurden mijn ogen rond... In de verste hoek stond 'n tweemansbed. "Vous êtes seul ici," tastte ik, "pas marié?"

"J'ai été marié, mais ma femme est morte. Je suis seul sur terre." Daar speelden boven op de openliggende dekens 'n compagnie muizen) ze renden over een weer, doken onder de dekens, spoeterden 't hoofkussen op ! 't Waren voorzeker zijn maatjes in de nachtelijke donkerte. Merci !

't Onweer dreef stilaan weg. We dankten onze gastvrije "ancien" en trokken naar onze schuur. 't Was slaaptijd.

19 juni. We werden stilaan toeristen in soldatentenuue. Elke dag op reis. En bollen maar ! In de verte doemde de stad Toulouse op. Op de markt werd halt gehouden: tijd om onze dorst te laven. Geen nette stad: heel die grote markt lag bezaaid met stro. 'k Dacht aan de varkensmarkt van Torhout. We trokken 'n restaurant binnen. Geen luxe hier: gewone tafeltjes (goed voor 'n Vlaamse boerenkeuken) met daarrond ruwe banken zonder leuning. Geen stoelen. We bestelden "pinard" bij gebrek aan 'n fris Vlaams biertje. Die jonge wijn is er in overvloed te krijgen aan spotprijzen. We bolden ongeveer nog 14 km verder en vonden daar 'n houtzagerij om te overnachten. De patron gaf toelating om in de schavelingen de nacht door te brengen, mits streng onderhoud van het "niet roken"!

20 juni. Terug de baan op. We reden door 'n deel van de Pyreneeën. Onze motor snokte, steende en zuchtte bij 't klimmen. 'k Dacht: moeten de coureurs hier over met hun fietsen ? Dat moet paardewerk zijn. Daarvoor moet je stalen

longen hebben en gespierde benen. We reden door Carcassonne, Narbonne, Beziers. En eindelijk belandden we te Montpellier: oude stad aan de Middellandse Zee.

We werden binnengeloofd in 'n grote uitgestrekte "pépinière" met vele gebouwen, die dienst gedaan hadden als paardestallen. We troepten samen in een hoek en installeerden ons op bundels van lang riet, geen stro ! Het krioelde daar ook van soldaten. Wie binnen was, mocht niet meer buiten... Niet verre van ons af onder 'n afdak was 'n Belgische keuken in volle bedrijvigheid. Gewapend met gourde en gamelle togen we erop af. We hadden geluk: 't waren Vlamingen! Daar deden we onze bekomste aan brood, smeer en koffie, met daarbij nog 'n paar dikke schellen kaas.

Daar komt de chauffeur van de kommandant af. "Maatjes," zei ie, "morgenochtend trekt de kommandant naar Clermont. Hij wil van u allen af zijn. Zorg dat ge op de markt zijt te 8 u. Ik hou wel 'n oogje in 't zeil. Afgesproken ?" Hij bleef bij ons om te slapen.

21 juni. 't Morgenontbijt was gauw voorbij en we rolden naar de uitgang. De wacht wilde wat spel maken, maar kordaat zei ik: "Hospitaal Nr 10 - eindbestemming Clermont !" De poorten draaiden open en we haastten ons naar de markt. Daar kwam uit 'n zijstraat de wagen van onze vriend aangerold met onze kommandant aan boord. Hij flikkerde met zijn lichten ten teken van vertrek. Zijn snelheid regelde hij met de onze. Samen kwamen we te Clermont (l'Herault) aan

in de Rue de la Coutellerie n° 10.

Wat zette de kommandant grote ogen, toen hij ons zag uitstappen ! Hij schoot in 'n vlammende koleire: "Que venez-vous faire ici, vous tous ? Il fallait rester à Montpellier !" 'k Antwoorde kort: "We moeten toch onze kommandant volgen !" - "Tirez votre plan maintenant" waren zijn laatste woorden en hij verdween...

We kuierden door de straat en hielden halt voor 'n groot gebouw: "Pensionnat de jeunes filles". Daar we slaapgelegenheid zochten belde ik aan, voorzichtig weg, volgens de regels van de beleefdheid. 'n Grije dame deed open en vroeg naar de reden van ons bezoek. 'k Antwoorde: "Madame, c'est la Croix Rouge Belge. Est-ce possible de loger ici pour quelques jours seulement, là que les filles sont en vacance ?" Ze opende glimlachend de deur helemaal en ging ons voor, de trap op naar de eerste verdieping: 'n open dortoir met nette bedden en daarop zorgvuldig geplooid deken ! Geen lakens. Ze nodigde ons naar binnen: "Messieurs, voici votre logement. Je vous demande seulement d'être propre." Ik bedankte hartelijk. Eens geïnstalleerd, trokken we zoals naar gewoonte op verkenning. In een zijstraat, amper 100 m ver, stielen we op een ander groep Vlaamse soldaten. We praatten wat over de oorlog, over avonturen en meteen ging ik op de man af: "Zeg, maatjes, is er hier wat te bikken, we zitten met 'n lege maag." - "Kom maar mee; ge zijt hier thuis!" We zetten ons op 'n bank met 'n ferme knuuste brood in de vuist, boter erbij en 'n goed gevulde gourde koffie. Tussenin taste ik verder: "Kunnen we hier komen eten morgenmiddag ?" - "Waarom

niet, kom het maar af ! Als er nog maatjes zijn, breng ze gerust mee." We voelden ons echt thuis bij die Vlaamse jongens, zeer gul en zonder complimenten.

Natuurlijk dat we present waren op de maaltijden bij onze nieuwe maatjes. De tweede dag gingen we 's middags in de rij staan helemaal langs achter. Een adjudant kwam op ons af, want hij had gezien dat we geen infanteristen waren: "Wat kom je gieder hier doen ? G'hebt gieder hier geen affaires !" 't Was in sappig Brugs te doen !

'k Zeg: "'k Ben ook van Brugge en dat zijn mijn maats ! We logeren in de meisjesschool hier dicht bij." - "Wadde," curieusneusde hij, "zi je gie van Brugge ? Uut wa for straote ?" - "Uut de Mariastrate!" - "Zo," vervolgde hij, "'k zin daor naor schole gewist bie de Frères in de Mariastraote, maor z'hèn mie daor butengebondoerd: 'k was te brave !" - "'k Ben ik een van die Frères'soorte", replikeerde ik. Nu streek hij wat zalf: "Goê volk, die frères, en goê professers ! Kom zet julder maor in de reke en ge meugt olle dage kommen. Hè je 't gehoord, Frère ?".... We hadden weer chance !

23 juni. Toen we 's morgens in de keuken kwamen was er volop feest. De Fransen hadden zich overgegeven en hier waren er geen Duitsers meer te verwachten. De opmars was stil gevallen aan de "demarcatielijn" te Vierzon. In het onbezette gebied dienden alle schepen in de havens aan de ketting gelegd...

Ons soldaten verliep verder: eten, slapen, wan-

delen... Op een van die wandelingen ontmoette ik een oud-leerling uit Houthulst: Marcel Debacker van 't Vijvertje, 'n prachtkereltje destijds ! Hij had me opgemerkt, al stak ik in een afgedragen soldatenpak. We wandelden samen verder, wat oude koeien bovenhalend.

24 juni. Italië was blij de wapens te mogen neerleggen.

26 juni. We maakten een uitstap naar de wijnvelden. We keken onze ogen uit naar die lage struiken, vol geladen met trossen druiven. Die wijnvelden zijn afgezet met lage muurtjes van veldsteen, daar ter plaatse uit de grond bovengehaald. Aan de overkant hadden we een groot autopark, waar Belgische trucks gereekt stonden. Aan de ingang stond 'n Belgisch soldaat op wacht, helm op en 't geweer in de hand. Plots riep hij: "Frère,... Frère Grégoire!" 't Was verblommeling Bertje Opsomer uit Poelkapelle aan de statie, boomkweker. Hij donderde prompt geweer en helm tegen de stenen, drukte me schuddend de hand en ging met ons mee. 'k Vermaande: "Bertje, jongen, ge zijt van wacht ! Ge moet toch op uw post blijven !" - "Dat ze naar den duvel lopen," lachte hij, "die camions gaan nie weglopen. Foert, de oorlog is gedaan voor ons!"

Onze groep groeide aan: Charles, René uit Gent, Marcel van Pietjes uit Houthulst, Bertje Opsomer uit Poelkapelle en ik.

Regelmatig vonden we mekaar en gingen op speurtocht, als er niet te eten of te slapen was.

Op 29 juni doken nog twee Houthulstenaars op:

André Staelen en Michel Verslype. We bezochten soms 'n cafeetje: ongelukkig nergens goed Vlaams bier te krijgen. Eénmaal vroegen we 'n kaartspel aan de cafébazinne. Dat verkregen we na veel tegenstribbelen, want elk spel kaarten is staatseigendom ! Er bestaat 'n gedurige controle daarop.

Daar zijn verschillende condities te vervullen, vooraleer ge 'n spel kaarten in handen krijgt: men moet nette handen hebben; men moet kaarten op 'n tapijtje (gelegd door de bazinne op tafel); kaarten dienen zacht behandeld, zeker niet plooiën noch kraken !

Mevrouw houdt 'n oogje in 't zeil onder het spel. Eens het spel voorbij, grijpt ze snel naar haar schat en controleert... Bij gebeurlijke schade dient betaald... En zeggen dat men in Vlaanderen de kaarten naar je kop gooit !

('t vervolgt)

SPORT-, CULTUUR- EN ONTSPANNINGSLEVEN
IN HET LAATSTE OORLOGSJAAR
TE ZEDELGEM

Patrick Arnou

Oorlogstijden zijn barre tijden.

Er zijn de ontberingen, de talrijke verbodsbepalingen, de donkerte van de in totale duisternis gehulde steden en dorpen, de beperking van verplaatsingsmogelijkheden...

Toch zoekt de mens zich ook dan te ontspannen en zijn vrije tijd te besteden.

Wij hebben onderzocht hoe dit gebeurde te Zedelgem onder het laatste oorlogsjaar, nl. van juni 1943 tot aan de bevrijding in september 1944.

Voor dit laatste oorlogsjaar bestaat immers een unieke geschreven bron, nl. de WEEKPOST.

Dit was een blad uitgegeven door de Bevoorradingsdienst, dat bijna wekelijks verscheen en waarin alle nieuwtjes van en over Zedelgem werden aangekondigd of besproken.

Van de heer Frans HAESAERT, gewezen overste van deze Bevoorradingsdienst, kregen wij de be-

schikking over een volledige collectie van dit tijdschriftje. Het bevat een unieke hoeveelheid informatie. Wij danken hem hierbij eveneens van harte voor dit gul gebaar.

A. Sportief leven.

Wielrennen

Hoewel het wielrennen ook tijdens de oorlog onze populairste sport was gebleven (met sterren als Marcel Kint, de jonge Van Steenberghe en Poeske Scherens), bleek er te Zedelgem iets te haperen...

Op 12 september 1943 vraagt men in de "Weekpost" immers:

"Van verschillende zijden wordt gevraagd waar de jaarlijksche velokoers blijft? Is het dan niet mogelijk zooiets ook op Zedelgem te organiseren? Er zijn hier nochtans sportliefhebbers genoeg, en de herbergiers zijn daar ook nog om een handje toe te steken."

Blijkbaar bracht de oproep niet veel op, want tot aan het einde van de oorlog zou Zedelgem geen wielervedstrijd meer door zijn straten zien.

Voetbal

Bleef het wielrennen achter, het voetbal bloeide enorm op. Zedelgem kende twee ploegen: Excelsior van het Dorp en Flandria van De Leeuw, die niet steeds beste maatjes waren...

Op 3 oktober 1943 begonnen de officiële wedstrij-

den van het kampioenschap '43-'44. Zowel Excelsior als Flandria deden mee, naast Aartrijke, Veldegem, maar ook Club en Cercle Brugge.

Enkele uitslagen die ons nu soms ongewoon voorkomen:

- 3 oktober 1943: Excelsior - Club Brugge: 6-2
- 17 oktober 1943: Excelsior-Ruddervoorde: 12-0
- Aartrijke-Flandria: 2-3
- 24 oktober 1943: Excelsior-Veldegem: 1-7
- Flandria-Torhout: 3-0
- 31 oktober 1943: Club Brugge-Flandria: 1-0

- 14 november 1943: Grote Zedelgemse derby Excelsior - Flandria om 14 u 's namiddags. Het was barslecht weer en Excelsior verloor tegen Flandria met 0-2.

Verre van sportief verliep de kamp met verhitte gemoederen, scheldpartijen en licht handgemeen.

Voor Excelsior was het slechte weer de oorzaak van alles. *"Liever de winst aan Flandria, dan ziek in bed te moeten"*, schreef Frère Grégoire.

Flandria zag het anders: *"Zondag had een sporthoogdag voor Zedelgem kunnen en moeten worden. Wij betreuren dat het niet zoo was. Zooals van de muziek, zegt men van de sport dat zij de zeden verzacht en de menschen tot elkaar brengt. Laat ons te Zedelgem veel aan muziek en veel aan sport doen... Wie weet... Misschien leeren we nog sportief worden..."*

- 5 december 1943: Club Brugge-Excelsior: 0-2
- 12 december 1943: Cercle Brugge-Flandria: 1-3
- 16 januari 1944: Flandria-Club Brugge: 1-4
- 23 januari 1944: derby Flandria-Excelsior.

De match kende weer een rumoerig verloop. Flandria won de partij met 5-0. Excelsior legde klacht neer bij de Belgische Voetbalbond. Wat er van de klacht geworden is, kon niet achterhaald worden...

De spelers uit die tijd waren o.a. Achiel Storm, Gaston Van Oost, A. Verleye, Lucien Kyndt, A. Steen, L. Dhondt, André Van Caillie, K. Misseeuw, H. Steen e.a.

Er was wekelijks "entrainement" en er werden zelfs theorielessen gegeven in de Sint-Leozaal over techniek en tactiek van het voetbalspel.

Ook op verplaatsing waren de supporters op post. Men sprak af en reed er in groep per fiets naartoe.

Biljart

Biljart was er ook in de club "Krijt op tijd". Op zondag 14 novmeber 1943 werd er gespeeld "Man tegen man" met "100 fr. vooruit", en inleg 5 fr. per speler. De spelende leden dienden tegen 12 december 1943 15 matches te spelen.

De uitslag van de wedstrijd op 14.11.1943 was:

1. A. Buffel;
2. G. Segaert;
3. A. Devriendt;
4. L. Kyndt;
5. C. Tuyttens;
6. R. Degrande;
7. H. Ryheul;
8. H. Caerels;
9. A. Moeyaert;
10. P. Vandaele.

Voor het biljartspel diende een vergunning te worden aangevraagd.

Kaarten

Natuurlijk werd in deze donkere en vervelende dagen heel wat afgekaart, niet alleen in huiskring of bij bureu, maar ook in de herbergen, waar prijskaartingen werden ingericht, zoals bij Richard DE NOLF op de Heirweg (zondag 09.01.1944 - 500 fr prijzen - inleg 5 fr) en bij Gustaaf TAK op de Statie (zondag 4 juni 1944 - 600 fr prijzen). Op de Statie had men overigens ook een kaartbond "De statievrienden".

Boogschieten

Boogschieten was erg "in". Wekelijks was er gelegenheid toe in de twee bestaande clubs, die elk op beurt een vergadering inrichtten. Bij A. SABBE schoten de "Vrije Schutters", meestal op maandagavond, terwijl bij Richard DEGRANDE de "Sint-Sebastiaansgilde" verzamelde. Op zondag 6 februari 1944 was er daar de jaarlijkse Koningsschieting met erna maaltijd voor alle leden. De prijzen bedroegen 400 en 125 fr.

Ook voor boogschieten was een vergunning noodzakelijk.

Duivensport

Anders dan in de Eerste Wereldoorlog dienden de duiven niet te worden ingeleverd. Nochtans waren vluchten door de bezetter in de regel verboden. Bovendien was er een gebrek aan voeder dat slecht en duur was.

Zeer uitzonderlijk was er te Zedelgem een vlucht

op zondag 27 februari 1944, ingekorfd bij Richard EECLOO op de Leeuw.

B. Cultuur- en ontspanningsleven

Toneel

In de winter '43-'44 vonden verschillende voorstellingen plaats. De voorstellingen waren op zondagnamiddag in de Sint-Leozaal en begonnen om 17 u. De toegangsprijs schommelde tussen 5 en 8 fr.

De toneelgroep "Int wroede ende int sotte" uit Veldegem speelde op 19.12.1943 "De wonderdokter". Op zondag 19.03.1944 speelde men "Langs doornige paden" (4 bedrijven) en "Den slimme schaper" (1 bedrijf).

Bibliotheek

In die sombere tijden met beperkte bewegingsruimte werd veel gelezen.

De bibliotheek Sint-Leo kondigde dan ook regelmatig nieuwe boeken aan, waaronder werken van Streuvels (Levensbloesem), Gulbransen (En eeuwig zingen de bossen), Boschvogel (Willem van Loo), Auctor (Tijl Uilenspiegel), Karl May, E. Claes (Kiki, de Witte), Van Hemeldonck (Dorp in de hei, Konijnenberg), V. Huys (Bakelandt) en vooral Conscience (meer dan 30 werken).

Op 25 december 1943 plaatste drukker A. Van

Maele uit Veldegem trouwens een annonce in de "Weekpost", waarbij hij het boek "De Vlaschaard" aanpreeft als eindejaarsgeschenk. Het was bij hem te bekomen tegen 12 fr. per stuk.

Bioskoop

Overvloed van Duitse films in de bioskoopzaal Barnum op het dorp. De voorstellingen vonden plaats de zaterdagavond om 19 u en op zondag om 16 u en om 19.30 u. In de zomer was er ook de vrijdagavond voorstelling.

Steeds was er eerst "Wereldnieuws", gevolgd door een "kulturfilm", veelal Duitse propaganda.

De hoofdfilm was meestal van verrassend goede kwaliteit, met als grote namen: Heinz Ruhmann (zoals in Brokkenpiloot, Sherlock Holmes, Hoera ! Ik ben papa, 13 stoelen), Zarah Leander (in La Habanèra en De grote Liefde); Marika Röck (Allo Jeannine) en Theo Linggen (Zeven jaar ongeluk, Weense nachten).

Op 15 en 16 juli 1944 speelt men de Duitse verfilming van "De Vlaschaard" met Bruni Löbel en op 22 en 23 juli de ophefmakende film "De gouden stad", met Kristina Söderbaum in de hoofdrol. Dit was de eerste Duitse kleurenfilm die in België was vertoond. Te Zedelgem waren voor deze film kinderen beneden de 16 jaar zonder hun ouders niet toegelaten.

Show en goochelen

Revue was er ook. De groep "de Hertevreters" verzorgde een opvoering onder titel "Snuif zonder

zegels" op zondag 26 maart 1944 in zaal Madrid. Hierin werden vooral Zedelgemse personages en toestanden op de korrel genomen, afgewisseld met liedjes. In de Weekpost betitelde men het stuk als de "Laatstnieuwe Zedelgemsche Slager". Het geheel werd een enorm succes.

Op zondag 13 februari 1944 was er in de zaal Sint-Leo de 'vermaarde' goochelaar DON CARLOS, die zijn toeren vertoonde voor een inkomgeld van 4 tot 7 fr.

Veeprijskampen

Veeprijskampen lokten in deze trieste tijden veel volk. Zo was er op kermismaandag 13 september 1943 een prijskamp in acht categorieën voor het rood Vlaams ras, voorbehouden aan Zedelgemse veehouders.

De inrichting berustte bij de plaatselijke veebond met subsidies van gemeente en provincie. Er werden 2000 fr prijzen en eremetalen uitgereikt. De inschrijvingen waren bij Aloï's Vandekerckhove en de prijsuitreiking bij Camiel Allemeersch.

Volgende veetelers behaalden prijzen: Dewitte Richard, Buffel Remi, Vergauwe Hector, Deconinck Honoré, Vandekerckhove Camiel, Vandekerckhove Aloï's, Segaert Omer, De Bruyne Maurits.

Regelmatig was er ook stierenkeuring in de streek zoals op 30 november 1943 te Loppem.

Hondenafrichting

Iedere zondagmorgen om 8 u was er hondenafrichting

in café Molendam bij A. Momballiu.

Voordrachten, vergaderingen en lessenreeksen

Diverse bijeenkomsten werden belegd door onze land- en tuinbouworganisaties zoals Boerenbond, Werk van den Akker en de officiële "Corporatie" en "Ravitaillering" in de zalen Madrid en Sint-Leo.

Meestal waren het nuttige onderwerpen, zoals: het oogstplan, de teelt van koolzaad, konijnen-teelt, onvruchtbaarheid der runderen en veeverzekering, rundertuberculose, lentewerk op het land (door Alberic Roose), teelt van aardappelpootgoed, enz. Men poogde veel volk te lokken en als propagandawerd op de affiche vermeld: "Goed verwarmde zaal".

Verder werd in het najaar 1943 een gewestelijke landbouwschool ingericht te Veldegem onder leiding van de onderpastoor, de h. Schotte. De lessen vonden plaats van november tot maart elke zondagvoormiddag en de woensdag- en donderdagnamiddag.

Ook typische "oorlogs"-verenigingen zoals Luchtbeschermingsdienst (onder leiding van Meester Pans) en het Rode Kruis waren actief.

Bij de "Passievolle Luchtbescherming" waren er maandelijks lessen Eerste Hulp de zondagvoormiddag in de gemeenteschool, gegeven door een verpleger uit Brugge. Ook het Rode Kruis richtte een cursus Eerste Hulp in wanneer in juli 1944 de Bevrijding nadert.

Jeugdverenigingen

Waar in Duitsland en Oostenrijk de katholieke jeugdverenigingen geheel verboden waren, maakten de Duitsers het ook in België deze verenigingen moeilijk.

In 1943 kwamen te Zedelgem de meisjes van de Katholieke Actie nog samen in het klooster op een namiddag in de week, terwijl ook een Naai-kring aldaar werkzaam was.

Ook de H. Hartbond en vele Congregaties verenigden jonge mensen, terwijl de "leering" de plechtige communicanten samenbracht.

De naschoolse zorg werd gegeven bij de "Kruis-tochters", terwijl ook voor volwassenen talrijke gilden en bonden de band tussen elkaar met de Kerk levendig hielden.

Kerkelijke en Vaderlandslievende plechtigheden

Door de oorlog waren de traditionele grote kerkelijke en nationale plechtigheden zoals processies, Te Deums en vaderlandslievende manifestaties vrijwel geheel verdwenen.

Toch zien we dat de parochiale geestelijkheid, soms met grote moed, poogt daaraan iets te doen. Zo is er op zondag 15 augustus 1943 op het dorp de jaarlijkse processie voor Sint-Laurentius, die nu binnen de kerk wordt gehouden. 's Anderendaags is er om 8.30 u een dienst voor de gesneuvelden van beide wereldoorlogen. Geregeld zijn er missen voor onze krijgsgevangenen.

Op 11 november 1943 zijn er geen plechtigheden, maar op 15 november 1943 vermeldt de pastoor van Sint-Laurentius boven zijn misaankondigingen: "Naamfeest van Z.M. Leopold III, Koning der Belgen" en op 21 juli 1944: "Verjaardag der Stichting van het Onafhankelijk Koninkrijk van België".

Op zondag na 15 november 1943 is er op Sint-Laurentius een hoogmis voor parochie land en Koning. Er is echter geen Te Deum.

Op 21 juli 1944 is er op Sint-Laurentius om 7 u een mis "voor Vorst en Volk van België, waartoe alle parochianen dringend zijn uitgenoodigd". De zondag erop is de Hoogmis ook op Sint-Elooi voor "Vorst en Vaderland".

De bevrijding nadert...

Op kermismaandag 14 augustus 1944 is er een dienst voor de gesneuvelde soldaten, met voorbehouden plaatsen voor de familie der oudstrijders. De dag erop gaat de processie weer buiten de kerk uit, maar enkel rond het kerkhof.

Drie weken later zijn "ze" daar. Het is voorbij...

